

Zasady latynizacji pisma tajskiego

Język tajski (ภาษาไทย – *phasa thai*) jest językiem urzędowym Królestwa Tajlandii. Mówi nim 97,5% populacji tego kraju (ponad 60 mln osób)¹. Należy do rodziny języków dajskich (tai-kadai), obejmującej około 70 języków azjatyckich. Tajski z jego licznymi wariantami używany jest także na południu Chin, w Laosie, Wietnamie, Mjanmie i Kambodży oraz niewielkiej części północno-wschodnich Indii. Urzędowy tajski jest w dużej mierze oparty na dialekcie Bangkoku i jego okolic w centralnym regionie kraju. W pozostałych regionach kraju dialekty różnią się głównie tonami i wymową spółgłosek. Są to dialekty północno-wschodnie (np. w Ubon Ratchathani, Khon Kaen – podobne do występujących w Laosie), północne (wokół Chiang Mai, Chiang Rai) i południowe (Songkhla, Nakhon Si Thammarat)².

Tajskie wyrazy są w dużej mierze jednosylabiczne, brak jest fleksji. W języku tajskim występuje pięć różnych tonów: równy (zwany również średnim), niski, opadający, wysoki i wznoszący. Cztery z nich zaznaczane są w tajskim piśmie.

Język ten zawiera wiele wyrazów obcego pochodzenia. Najstarsze z nich pochodzą z języka chińskiego, ale zdarzają się również niedawne zapożyczenia z tego języka. Bogate słownictwo literackie pochodzi z języka palijskiego i sanskrytu. Istnieją również zapożyczenia z języka khmerskiego (oficjalnego języka Kambodży), z XVI-wiecznego języka portugalskiego, z języka austronezyjskiego, a w dzisiejszych czasach coraz częściej z języka angielskiego. Wyrazy obce mogą zawierać więcej niż jedną sylabę.

Alfabet tajski wzorowany jest na alfabecie południowindyjskim za pośrednictwem alfabetu khmerskiego. Jego twórcą miał być król Ram Khamhaeng z dynastii Sukhothai. Alfabet oficjalnie został przyjęty w 1283 r. Miał on dwie istotne modyfikacje w porównaniu z innymi alfabetami wzorującymi się na systemie indyjskim. Pierwszą z nich było niestosowanie ligatur. Stojące obok siebie spółgłoski w piśmie tajskim nie łączą się w nowe, złożone znaki, ale występują każda oddzielnie. Próbowano również włączyć samogłoski do porządku alfabetycznego, a także pisać je w jednym ciągu po spółgłoskach, nie zaś jak w alfabetach indyjskich dodając do spółgłoski dodatkowe oznaczenia samogłoskowe (przed nią, za nią, nad i pod spółgłoską), jednakże ta modyfikacja się nie przyjęła i z czasem powrócono do systemu indyjskiego³. Współczesny tajski alfabet składa się z 44 spółgłosek, 32 samogłosek, 4 znaków tonalnych, 2 znaków diakrytycznych i 10 cyfr dziesiętnych. Obejmuje tylko minimalny zestaw symboli do zapisywania tajskich słów. Istnieją dodatkowe 3 symbole używane głównie do pisania słów palijskich i sanskryckich, oraz 6 używanych jeszcze sporadycznie symboli typograficznych.

W piśmie tajskim słowa zwykle nie są oddzielone. Znaki nie zawsze są zapisywane w kolejności w jakiej powinny być latynizowane. Znaki, które są fonologicznie zbędne i znaki, które wskazują ton, nie powinny być latynizowane.

W związku z tym, że przy latynizacji tajskiego niezbędna jest poprawna identyfikacja słów, które pojawiają się w danej nazwie oraz znajomość ich poprawnej wymowy, konieczna jest weryfikacja każdego słowa w słowniku wymowy lub sprawdzenie nazwy w oficjalnym tajskim dokumencie z nazwami miejsc zapisanymi alfabetem łacińskim. Oficjalnie przyjęte zlatynizowane nazwy geograficzne, na wniosek Tajskiego Narodowego Komitetu ds. nazw Geograficznych, władze Tajlandii publikują w *Royal Thai Government Gazette*.

Obowiązujący system latynizacji został opracowany przez Królewski Instytut Tajlandii i jest poprawioną wersją systemu tegoż Instytutu z 1967 r. Modyfikacja dotyczyła głównie samogłosek, gdzie wprowadzono dodatkowe latynizacje, aby zapewnić odpowiednie zróżnicowanie. W systemie nie uwzględniono oznaczeń długości samogłoski i tonu. System ten został zatwierdzony przez rząd Tajlandii w 2000 r., a w 2002 r. przyjęty został przez ONZ. Jest on w praktyce transkrypcją (oddawanie przybliżonej wymowy za pomocą zapisu angielskiego). Na podstawie zapisu zlatynizowanego nie można odtworzyć zapisu tajskiego.

¹ CIA, World Factbook, *Thailand, People and Society*, dostęp 14.09.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/thailand/#people-and-society>

² Britannica, *Thai Language*, <https://www.britannica.com/art/Thai-literature>, dostęp 20.08.2023.

³ Rajadhon A. P., *The Nature and Development of Thai Language*, Thai Culture New Series nr 10/2015.

Spółgłoski

	latynizacja				latynizacja		
	nagłos	wygłos	klasa		nagłos	wygłos	klasa
ก	k	k	średnia	ค	th	t	niska
ข	kh	k	wysoka	น	n	n	niska
ช	kh	k	wysoka	บ	b	p	średnia
ค	kh	k	niska	ป	p	p	średnia
ค ¹	kh	k	niska	ผ	ph	p	wysoka
จ ¹	kh	k	niska	ฝ	f	p	wysoka
ง	ng	ng	niska	พ	ph	p	niska
จ	ch	t	średnia	ฟ	f	p	niska
ฉ	ch	t	wysoka	ภ	ph	p	niska
ช	ch	t	niska	ม	m	m	niska
ฌ	ch	t	niska	ย ⁴	y	y	niska
ญ	y	n	niska	ร	r ⁵	n ⁵	niska
ฎ	d	t	średnia	ล	l	n	niska
ฏ	t	t	średnia	ว ⁴	w ⁶		niska
ฐ	th	t	wysoka	ซ	s	t	niska
ฑ	th, d ²	t	niska	ศ	s	t	wysoka
ฒ	th	t	niska	ษ	s	t	wysoka
ณ	n	n	niska	ส	s	t	wysoka
ด	d	t	średnia	ห	h ⁷	h, w	wysoka
ต	t	t	średnia	ฬ	l	n	niska
ถ	th	t	wysoka	อ ⁴	— ⁸		średnia
ท	th ³	t ³	niska	ฮ	h		niska

Samogłoski

Znak ◦ oznacza dowolną spółgłoskę

latynizacja		latynizacja		latynizacja	
อะ	a	แอ็◦	ae	อวย	uai
อ๊◦	a	โ◦	o	อ้อย	ueai
อ◦	a	โ◦ะ	o	อัวะ	ua
◦	a, o ⁹	เ◦าะ	o	อัว	ua
อร◦	a	◦อ	o	◦◦	ua
อ◦า	am	เ◦อ	oe	เ◦ื่อ	uea
อร	an	เ◦อะ	oe	เ◦ื่อะ	uea
อิ	i	เ◦็◦	oe	เ◦◦	ao
อิ◦	i	เ◦็◦ย	ia	◦าว	ao
ุ	u	เ◦็◦ยะ	ia	อิ◦	io
◦◦	u	ใ◦	ai	เ◦ว	eo
◦◦	ue	ใ◦	ai	เ◦็ว	eo
◦◦	ue	อ◦ัย	ai	แ◦็ว	aeo
◦◦	ue	ใ◦ย	ai	แ◦ว	aeo
เ◦	e	◦าย	ai	เ◦็ยว	iao
เ◦ะ	e	◦ย	ui	ฤ	rue, ri, roe ¹⁰
เ◦็◦	e	โ◦ย	oi	ฤา	rue
แ◦	ae	◦อย	oi	ภา	lue
แ◦ะ	ae	เ◦ย	oei	ภา	lue

¹ współcześnie rzadka w użyciu

Znaki typograficzne

๑ – (*maiyamok*) – znak duplikacji; służy do podwajania sylaby np.: ไหน – nai, ไหน๑ – nainai, ท่าบอย๑ – tham boi boi;

๑ – (*paiyannoi*) – znak służy zaznaczeniu pominiętych fragmentów tekstu (...) oraz skracania długich nazw, np. กรุงเทพฯ – Krung Thep...; przypadku latynizowania skróconej, dobrze znanej nazwy należy napisać ją w całości – Krung Thep Mahanakhon.

Dawne znaki typograficzne, używane jeszcze w niektórych tekstach

๐ – (*fongman*) – znak używany na początku akapitu, zdania, strofy;

๑ – (*angkhadeaw*) – znak stawiany na końcu akapitu, zdania, strofy; identyczny ze znakiem *paiyannoi*;

๑๑ – (*angkhankhu*) – znak kończący epizod lub rozdział;

๐๗ – (*khomut*) – znak kończący historię, opowieść, tekst.

Cyfry

๐ – 0

๑ – 1

๒ – 2

๓ – 3

๔ – 4

๕ – 5

๖ – 6

๗ – 7

๘ – 8

๙ – 9

Bibliografia:

1. Becker B.P., *Thai for Beginners*, Paboon Publishing, 1996.
2. Britannica, *Thai Language*, <https://www.britannica.com/art/Thai-literature> (dostęp 20.08.2023).
3. CEFAN, *La famille thai-kadai*, https://www.axl.cefan.ulaval.ca/monde/fam_tai-kadai.htm (dostęp 28.08.2023).
4. CIA, World Factbook, *Thailand, People and Society*, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/thailand/#people-and-society> (dostęp 15.09.2023).
5. Click Thai, Special Characters, <https://www.clickthai-online.com/basics/specialchars.html> (dostęp 15.09.2023).
6. Home Office, *Romanization system for Thai, BGN/PCGN 2002 Agreement*, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/693780/ROMANIZATION_OF_THAI.pdf (dostęp: 18.08.2023).
7. Karoonboonyanan Theppitak, *Standardization and Implementations of Thai Language*, <https://www.nectec.or.th/it-standards/thaistd.pdf> (dostęp: 20.08.2023).
8. Moore J., Rodchue S., *Colloquial Thai, A Complete Language Course*, Routledge 1996.
9. Pietrow J., *Zasady latynizacji pisma tajskiego* (Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, Główny Urząd Geodezji i Kartografii), <https://www.gov.pl/attachment/6a9e7963-1609-4de1-842a-8199e326fca2>
10. *Principles of Romanization for Thai Script by Transcription Method*. Eight United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, Berlin, Berlin, 27 August – 5 September 2002, DocumentE/CONF.94/INF.4, https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/8th-uncsgn-docs/inf/8th_UNCSGN_econf.94_INF.41.pdf

11. Rajadhon A. P., *The Nature and Development of Thai Language*, Thai Culture New Series nr 10/2015.
12. UNGEEN, Working Group on Romanization Systems, *Report on the Current Status of United Nations Romanization Systems*, version 4.0, September 2013, https://www.eki.ee/wgrs/rom1_th.pdf (dostęp 15.08.2023).

Klawiatury tajskie on-line:

1. Lexilogos, <https://www.lexilogos.com/keyboard/thai.htm>
2. Branah, <https://www.branah.com/thai>

Oprac.: Sylwia Gil